

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-5-69-127>

УДК 336.14

Сокровольська Н.Я., Дембіцька А.В.

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ВИКОРИСТАННЯ ЕФЕКТУ СИНЕРГІЇ В УПРАВЛІННІ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИМ РОЗВИТКОМ ГРОМАДИ

Анотація. Актуальність теми дослідження визначається важливістю реалізації в Україні адміністративно-територіальної реформи з використанням ефекту синергії. У статті досліджено застосування ефекту синергії в управлінні економічним розвитком громади. Проаналізовано трактування науковців поняття «синергія». Охарактеризовано основні види синергізму, які варто застосовувати на практиці комплексно, а також його функції, які допоможуть краще зрозуміти роль та значення даного ефекту в економіці. Визначено умови, резерви та напрями забезпечення синергійного ефекту. За допомогою статистичних даних зроблено аналіз ефекту синергії в умовах децентралізації. Із реалізацією реформи децентралізації на засадах синергізму пов'язані надії суспільства на підвищення рівня життя населення, обсягу та якості суспільних послуг, максимальне наближення їх до споживача і отримання у найкоротший строк.

Ключові слова: синергія, синергетичний ефект, об'єднана територіальна громада, функції, класифікація.

Sokrovska Natalia, Dembitska Alla

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

USING THE EFFECT OF SYNERGY IN THE MANAGEMENT OF THE FINANCIAL AND ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE COMMUNITY

Summary. The urgency of the research topic is determined by the importance of implementing the administrative-territorial reform in Ukraine, using the effect of synergy and reforming society as a whole. The aim of the study is to study theoretical, methodological and practical issues regarding aspects of managing financial and economic development of the community, analysis of the impact of synergy on decentralization reform. The methodological basis of the study was the system of interrelated general scientific, theoretical and experimental methods, in particular: observation, comparison, generalization, dialectic, argumentation, as well as methods applied at the empirical and theoretical levels of research (analysis, synthesis, induction, deduction), and others. The article describes the application of the synergy effect in managing the economic development of the community. The article deals with the interpretation of the concept of "synergy" by scientists. The main types of synergy, which should be used in practice in a complex way, as well as its functions, which will help to understand the role and significance of this effect in the economy, are investigated. Conditions, reserves and directions of ensuring synergy effect are determined. Using statistical data, an analysis of the effect of synergy in the conditions of decentralization is made. Thus, with the implementation of administrative and territorial reform, on the basis of synergy, there are hopes of society for raising the standard of living of the population, the volume and quality of public services, maximum approximation of them to the consumer and obtaining as soon as possible.

Keywords: synergy, synergistic effect, united territorial community, functions, classification.

Постановка проблеми. Об'єднана громада – це ефективна, зрозуміла і зручна для мешканців система управління територією. Мешканці об'єднаних громад мають поруч ефективну спроможну владу, яку самі обирають і на діяльність якої можуть впливати. Як наслідок – в містах і селах громади доступніші та якісніші послуги, більш сприятливі умови життя.

Однією з найбільш ефективних реформ, яка зараз відбувається в Україні є децентралізація владних та фінансових повноважень держави на користь місцевого самоврядування. Головними завданнями даної реформи є формування ефективного місцевого самоврядування, створення комфортних умов для проживання громадян, надання їм високоякісних та доступних публічних послуг. Досягнення цих завдань неможливе без належного рівня економічного розвитку відповідних територій, їх фінансового забезпечення і достатніх джерел для наповнення місцевих бюджетів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Даному питанню щодо управління фінансовим та економічним розвитком громади на засадах синергізму присвячені праці таких вітчизняних вчених: А.В. Гриньов [1], А.Г. Грязнова [6],

Я.М. Казюк, О.М. Князева [7], А.І. Крисоватий [2], І.О. Луніна [3], А.Н. Люкшинов [8], В.М. Марченко [4], Х.О. Патицька [5] та інших, однак існує необхідність у подальшому дослідженні ефекту синергії з урахуванням можливостей використання його в управлінні ОТГ.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Дослідження полягає у аналізі синергійного ефекту та його функцій, видів, а також резервів за допомогою яких громади зможуть об'єднати свої зусилля, з метою збільшення надходжень до місцевих бюджетів, пошуку резервів їх наповнення, покращення ефективності адміністрування податків і зборів.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Реалізація мети дослідження зумовила постановку і розв'язання завдань:

– з'ясувати теоретико-методологічні засади управління фінансово-економічним розвитком громади на засадах синергізму;

– визначенні основних видів та функцій синергізму в управлінні ОТГ;

– дослідження перспективних напрямків застосування ефекту синергії в діяльності об'єднаних громад.

Виклад основного матеріалу дослідження. Більшість науковців ототожнюють терміни «синергійний ефект» та «синергія», і вважають, що синергетичний ефект дає можливість виявити та отримати додаткові переваги від взаємодії різних компонентів, елементів, системи, факторів у будь-якій діяльності, але не існує однозначної думки щодо визначення сутності «синергія», тому варто проаналізувати дані табл. 1, в якій наведено наукові погляди щодо визначення даного поняття.

Із даних табл. 1 можна зробити висновок, що думки науковців з приводу сутності поняття «синергія» розходяться, але кожна з них має право на існування. Тому варто дати більш узагальнене визначення, яким би можна було розкрити сутність синергізму в управлінні фінансово-економічним розвитком громади. Отож синергія – це зростання показників ефективності діяльності громади в результаті об'єднання, злиття, інтеграції окремих видів ресурсів, можливостей, якостей та інших необхідних елементів у єдину систему, де ефект від взаємодії елементів системи об'єднаної територіальної громади перевищує суму ефектів діяльності кожного елемента окремо.

Щоб краще зрозуміти, які можливості для об'єднаної громади може дати ефект синергії, необхідно дослідити види синергізму та як їх застосовувати на практиці. Найбільш часто в науковій літературі зустрічаються такі види синергії: виробнича, фінансова, управлінська, інвестиційна, ресурсна.

Виробнича синергія – це збільшення обсягів виробництва за рахунок спільної операційної діяльності окремих підприємств, установ та організацій, які розташовані на території об'єднаної громади, але які до цього часу були розташовані і підпорядковані різним територіям і функціонували як конкуренти, а не союзники. Таким чином вони спільно можуть використовувати основні і оборотні фонди, персонал, розподіляти між собою накладні витрати, здійснювати спільне матеріально-технічне постачання тощо.

Фінансова синергія – додатковий ефект, що виникає внаслідок спільної фінансової діяльності окремих структурних одиниць, та є результатом зміни податкового навантаження, ступеню фінансового ризику, а отже і фінансового стану самої громади. Виходячи із даного визначення фінансову синергію можна розділити на податкову синергію та синергію фінансового стану. Податкова синергія полягає в умілому поєднанні

окремих інструментів податкового регулювання, до них можна віднести: уведення або скасування певних об'єктів оподаткування, розширення або звуження кола платників податку, визначення розміру ставки податку, визначення податкової бази, встановлення податкових пільг та багато інших інструментів, які в кінцевому результаті зможуть збільшити доходи бюджету ОТГ. Синергія фінансового стану – це такий рівень забезпеченості територіальної громади відповідним обсягом фінансових ресурсів, який досягається в результаті поєднання різних видів діяльності, що здійснюються в середині ОТГ, а також раціональне використання цих фінансових ресурсів, з метою підвищення фінансово-економічного розвитку даної громади.

Управлінська синергія – додатковий ефект, що виникає внаслідок економії управлінських витрат, значно меншою кількістю неефективних управлінських рішень в силу високого професійного рівня менеджменту і специфікації його діяльності.

Інвестиційна синергія – додатковий ефект, що виникає внаслідок спільної інвестиційної діяльності окремих структурних одиниць громади, та є результатом спільного використання капітальних і фінансових інвестицій.

Ресурсна синергія – утворюється при ефективному та результативному об'єднанні і спільного використання обмежених проектних ресурсів.

Синергійний ефект полягає у взаємозв'язку різних елементів, який приводить до досягнення більших результатів, ніж у тих випадках, коли вони функціонують окремо, тому варто виділити основні функції синергізму:

- 1) мінімізація загальних витрат та максимізація доходу бюджету за рахунок об'єднання фінансових ресурсів;
- 2) ріст бажаного результату якості життя населення за рахунок створення додаткових робочих місць та сприятливих умов для відкриття власної справи;
- 3) стимулювання приватної бізнес-ініціативи в громаді та створення сприятливих умов для залучення інвестицій;
- 4) розвиток співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями та потенційними інвесторами;
- 5) розвиток сільських територій на основі залучення молоді до суспільно-виробничих та підприємницьких процесів у сільській місцевості, а також призупинення міграційних процесів із села;

Таблиця 1

Теоретичні підходи до трактування поняття «синергія»

Автор	Визначення поняття «синергія»
А.В. Гриньов [1, с. 11]	Істотне підсилення або послаблення потенціалу будь-якої системи, що може викликати як позитивні, так і негативні наслідки.
А.Г. Грязнова, М.А. Федотова [6, с. 512–516]	Ефект, який виникає в тому разі, якщо властивості системи загалом переважають просту суму властивостей окремих її елементів і є доданою вартістю об'єднаної компанії після злиття порівняно з сумарною вартістю компаній до злиття.
О.М. Князева, С.П. Курдюмов [7, с. 200]	Ефект, що сприяє виникненню кооперативної та узгодженої у часі і просторі поведінки елементів у системі.
А.Н. Люкшинов [8, с. 62]	Варіант реакції на комбіновану дію двох або декількох факторів, що характеризується тим, що цю дію перевищує дія, що надається кожним фактором окремо.
В.М. Марченко [4]	Кількісно оцінена енергія внутрішньої самоорганізації елементів системи та самоорганізації даної системи з іншими системами (зацікавленими особами, суспільством тощо).

Джерело: розроблено автором за даними [1; 4; 5; 6; 7; 8]

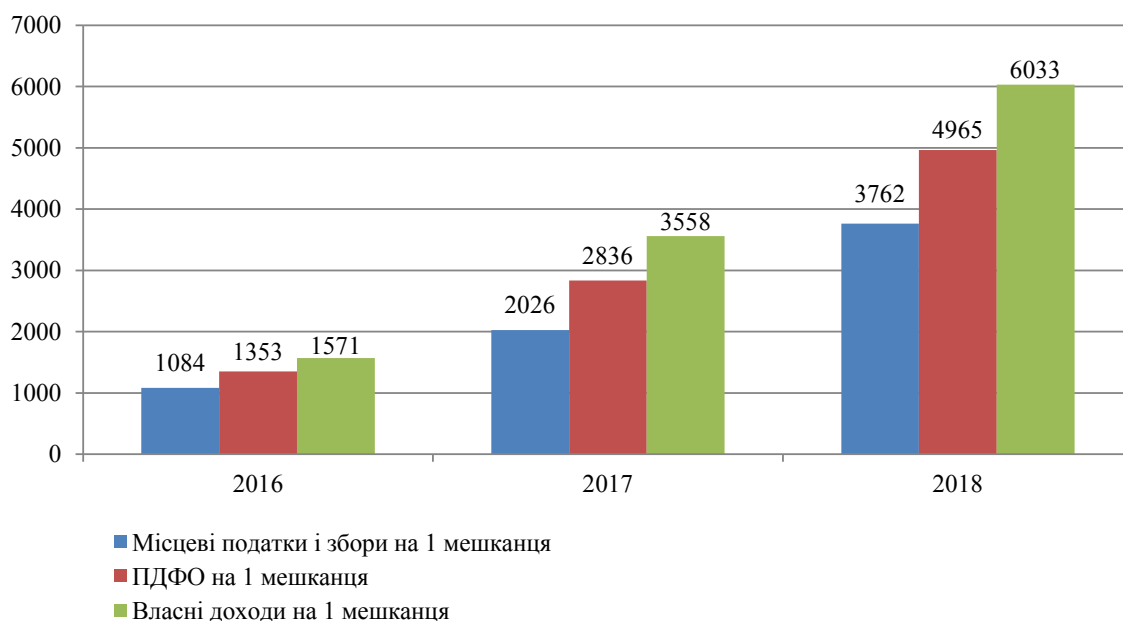

Рис. 1. Власні доходи загального фонду місцевих бюджетів на 1-го мешканця за 2016-2018 рр., грн.

Джерело: розроблено автором за даними [9]

6) здатність стратегічного бачення, створення інновацій та стратегічної гнучкості для досягнення цілей громади на основі управління, яке визначає та інтегрує усі його можливості та здатності.

Як вже зазначалося раніше, то досягнути ефекту синергії можна лише за рахунок поєднання різних видів ресурсів, які є в наявності громади, а також за рахунок сприятливих умов.

Існують такі умови, резерви та напрями забезпечення синергійного ефекту: ресурсний потенціал; виробничий потенціал; ринковий потенціал; управлінський потенціал; фінансовий потенціал; інвестиційний потенціал.

Охарактеризувавши основні умови, які необхідні для здійснення синергії, можна зробити висновки про те, що за для формування інвестиційної привабливості територіальної громади, їй необхідно приділяти особливу увагу повному та ефективному використанню наявних у розпорядженні громади всіх видів ресурсів. Ефективне використання потенціалу громади забезпечить стійкі конкурентні переваги порівняно з іншими громадами та посприє фінансово-економічному збагаченню громади.

Щоб наочно побачити, яким чином реформа децентралізації, яка базується на засадах синергізму вплинула на фінансово-економічний стан об'єднаної громади необхідно проаналізувати динаміку власних доходів загального фонду місце-

вих бюджетів на 1-го мешканця за 2016-2018 рр., що зображена на рис. 1.

За підсумками 2018 року, власні доходи загального фонду у розрахунку на одного жителя зросли, у порівнянні з 2017 роком, на 21,5% і склали 6032,9 гривень. Обсяг надходжень податку на доходи фізичних осіб у розрахунку на одного жителя зріс на 25,5% і склав 3557,9 грн, місцеві податки і збори на одного жителя зросли на 16,1% і склали 1570,6 гривень [9].

Висновки з даного дослідження і перспективи. Отже, синергізм – це додатковий ефект, який виникає в тому разі, якщо властивості системи загалом переважають просту суму властивостей окремих її елементів і є доданою вартістю громади після об'єднання порівняно з сумарною вартістю громади до об'єднання.

Щоб досягти синергійного ефекту необхідно забезпечити фінансовий, ресурсний, ринковий, інвестиційний, управлінський потенціал громади.

Управління фінансово-економічним розвитком громади на засадах синергізму має базуватися на поєднанні декількох видів синергії для підсилення бажаного результату.

А також новоствореним громадам важливо брати активну участь в інвестиційних проектах та грантах, щоб зацікавити інвестора своїм прагненням до змін та досягти якомога швидшого економічного зростання.

Список літератури:

1. Гриньов А.В. Стратегія інноваційного розвитку підприємства : автореф. дис. д-ра екон. наук : 08.06.01. Донецьк, 2004. 36 с.
2. Крисоватий А.І. Сутність та концептуальні онови формування податкової політики в умовах євроінтеграційних процесів. *Економіка України*. 2016. № 1. С. 35–51.
3. Луніна І.О. Фонд регіонального розвитку України в умовах євроінтеграційних процесів. *Фінанси України*. 2018. № 1. С. 47–61.
4. Марченко В.М. Методичні підходи до оцінювання синергетичного ефекту злиття і поглинання. *Актуальні проблеми економіки*. 2011. № 4(118). С. 135–142.

5. Патицька Х.О. Фінансова децентралізація як основа формування самодостатніх територіальних громад України. *Ефективна економіка*. 2015. № 10. С. 1–6.
6. Грязнова А.Г., Федотова М.А. Оцінка бізнесу : навчальний посібник. Москва : Фінанси і статистика, 2005. 736 с.
7. Князева О.М., Курдюмов С.П. Підстави синергетики. Синергетичне світобачення : навчальний посібник. Москва : КомКнига, 2005. 240 с.
8. Люкшинов А.Н. Стратегічний менеджмент : навчальний посібник. Москва : ЮНІТИ-ДАНА, 2000. 375 с.
9. Офіційний сайт Децентралізація. URL: <http://decentralization.gov.ua>

References:

1. Grinev A.V. (2004). *Stratehiia innovatsiinoho rozvytku pidpriemstva: avtoref [Strategy of innovative development of the enterprise: author's abstract]* (Candidate's thesis). Donetsk, 36 p.
2. Chrisoved A.I. (2016). *Sutnist ta kontseptualni onovy formuvannia podatkovoi polityky v umovakh yevrointehratsiinykh protsesiv [Essence and conceptual updates of the formation of the tax policy in the conditions of European integration processes]*. *Ukraine economy*, no. 1, pp. 35–51.
3. Lunina I.O. (2018). *Fond rehionalnoho rozvytku Ukrainy v umovakh yevrointehratsiinykh protsesiv [Foundation for Regional Development of Ukraine in the Conditions of European Integration Processes]*. *Finance of Ukraine*, no. 1, pp. 47–61.
4. Marchenko V.M. (2011). *Metodychni pidkhody do otsiniuvannia synerhetychnoho efektu zlyttia i pohlynannia [Methodological approaches to assessing the synergy effect of mergers and acquisitions]*. *Actual problems of the economy*, no. 4(118), pp. 135–142.
5. Palytska Kh.O. (2015). *Finansova detsentralizatsiia yak osnova formuvannia samodostatnikh terytorialnykh hromad Ukrainy [Financial decentralization as the basis for the formation of self-sufficient territorial communities of Ukraine]*. *Effective economy*, no. 10, pp. 1–6.
6. Gryaznova A.G., Fedotova M.A. (2005). *Otsinka biznesu [Business valuation]*. Moscow : Finance and Statistics, 736 p.
7. Knyazev O.M., Kurdyumov S.P. (2005). *Podstavy synerhetyky. Synerhetychne svitobachennia [The basics of synergetics. Synergistic worldview]*. Moscow : KomKniga, 240 p.
8. Lyukshinov A.N. (2000). *Stratehichniy menedzhment [Strategic management]*. Moscow : YUNITI-DANA, 375 p.
9. Official Website Decentralization. URL: <http://decentralization.gov.ua>